

**Delta i debatten,
skriv til oss!****Send ditt innlegg til: debatt@nationen.no**

Innlegg kan også sendes per post til Nationen, Postboks 9390 Grønland, 0135 Oslo. Merk konvolutten «debatt». Innlegg som sendes elektronisk blir prioritert.

Tekstlengder:**Kronikk:** Maks 5000 tegn med mellomrom.**Leserinlegg:** Maks 2000 tegn med mellomrom

Kun bestilte kronikker honoreres. Redaksjonen forbeholder seg retten til å redigere og forkorte innsendt stoff og til å publisere det elektronisk.

KRONIKK

Forvaltning: Hvor raskt bør et oljefelt tømmes og hvor lang levetid bør en gruve ha, spør kronikkforfatterne.

FOTO: NTB SCANPIX

Naturressursenes rikdom

Det er stagnasjon i norsk oljevirsomhet. Investeringene faller, produksjonen er redusert og oljeprisen har falt kraftig. Dette skjer etter at landets økonomi har blitt svært avhengig av olje og gass. I 2013 svarte petroleumsutvinning for nesten 23 prosent av hele verdiskapingen (BNP), mens investeringene på svimlende 212 milliard kroner utgjorde nesten 30 prosent av all investering i realkapital i Norge.

Men naturressurser i Norge er ikke bare olje og gass. Fiske og hva havet gir er viktig, og landet er rikt på mineralressurser. Vannkraftressursene har betydd og betyr mye for norsk økonomi, og landbruket og skogen er fortsatt viktig mange steder. Viltrikdom og fisk gir rekreasjonsaktiviteter for mange, og skogen, fjellet og norsk villmark representerer store naturverdier for lokalbefolkning og turister.

Naturressursene har stort sett blitt forvaltet på en god måte i Norge. Konesjonslovene fra 1909 som sikret nasjonal og statlig kontroll med vannkraftutbygging, er et tidlig eksempel på dette.

RIKT PÅ RESSURSER

«Naturressurser i Norge er ikke bare olje og gass. Fiske og hva havet gir er viktig, og landet er rikt på mineralressurser.»

Forvaltningen av fiskeressursene inkluderte nokså tidlig reguleringer for å hindre overfiske, og i dag settes totalkvoter for det årlige uttak av de viktigste bestander. Stortinget har flere ganger sagt at fiskeressursene tilhører folket i fellesskap. Men utviklingen med fartøyskvoter (tildelt gratis) og muligheter for salg av disse har skapt uklare om eiendomsrettigheter til fisken i juridisk forstand.

Det amerikanske oljeselskapet Phillips søkte i 1962 om tillatelse til å gjøre geologiske undersøkelser av havområdene utenfor Norge. Andre oljeselskap fulgte raskt etter. Myndighetene valgte klokkelig å gå inn i forhandlinger med enkeltstående om enerettigheter. Men Frp og høyresiden i norsk politikk ville selge olje- og gass-formuen «på rot». Ledende strateger i Arbeiderpartiet ville ha en sterk statlig styring av sektoren, og de ønsket også å bruke olje, og etterhvert gass, i en industripolitisk strategi. Det opprinnelige ønsket var et moderat utvinningstempo, slik det ble formulert i Stortingsmelding 25 (1973-74).

Etter hvert ble imidlertid tempoet økt kraftig, og oljeaktiviteten har de siste tiår har stimulert oljereferatert industri, men dempet øvrig industriell aktivitet i Norge. Dette har skjedd som følge av oljesektorens størrelse i økonomien med kostnadsovervelting til tradisjonelt konkurranseutsatte sektorer, men også ved bruken av oljegenene. Det er denne oljevhengig-

heten vi nå ser tegn til å slå negativt ut i norsk økonomi.

God forvaltning av naturressurser er langt fra selvsagt, og i mange land har rikelighet på naturressurser, som olje, gass og diamanter, gjort mer skade enn gagn og ofte ledet til borgerkrig og armod. Dette er kjent som ressursrikdommens forbannelse. Det er ikke ressursrikdommen i seg selv som er problemet, men forvaltningen.

Et viktig prinsipp for god forvaltning er langsiktighet. For forvaltningen av fornybare naturressurser som fisk, betyr det at størrelsen på fangsten i dag alltid må sees i sammenheng med ønsket fangst de neste årene og hvor raskt fiskebestanden kan vokse.

Sentralt i forvaltningen av mineraler og andre ikke fornybare ressurser er også spørsmålet om langsiktighet. Hvor raskt bør et oljefelt tømmes og hvor lang levetid bør en gruve ha?

Dette er problemer som ofte er overlatt til den enkelte rettighets-haver å avgjøre. For nasjonens olje og gass er imidlertid myndighetenes rolle å se aktivitetene i sammenheng og finne et tempo i ressursutnyttningen som gir nasjonens økonomi på lang sikt. Men også å foreta andre avveininger, som for eksempel olje og klima.

Ved utnyttning av fornybare som ikke fornybare naturressurser er det ofte avvik mellom bedriftsø-

konomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Kostnadene som utslipp fra gruvedrift skaper for øvrig næringsaktivitet som fiske og turisme vises ikke i gruveselskapenes regnskap. Og i regnskapet for et oppdrettsselskap vises bare en del av de kostnader som lakselus og rømming skaper.

Slike eksterne virkninger av miljøproblemer og ulemper kan i praksis bare håndteres av myndighetene og institusjoner overordnet det enkelte gruve- eller oppdrettsselskap.

Tilsvarende samfunnsøkonomiske vurderinger må også gjelde ved vindkraftutbygging. Utbyggers bedriftsøkonomiske vurdering omfatter utbyggings- og driftskostnader. Inntektssiden utgjøres av strømsalget. Men fra et overordnet synspunkt må også naturens verdier bringes inn fordi utbygging ofte ødelegger miljøet og det biologiske mangfoldet.

Det må lages samfunnsregnskap når en står ovenfor dilemmaet vern eller utbygging. Kunnskap om naturressursenes økonomi og rikdom blir enda viktigere i framtida ettersom fortsatt vekst i økonomien og folketallet øker presset på naturen og dens verdier.

Ola Flåten

Professor Universitetet i Tromsø
Anders Skonhoft
Professor NTNU
Redaktør av boka Naturressursens økonomi

NETT

Sagt på nationen.no

Listhaug slo alarm om forskning

«Etter Listhaug går av som statsråd, kan ho kanskje opna ein eigen avdeling i First House med kursing i kravmentalitet. Kursa kan selgast inn, med følgende slagord: Korleis få meir for mindre og helst gratis - overalt? **Terje Hilstad**

«Nye tider nå Terje, -i partiet til sterk nedsettelse av skatter, avgifter og offentlige inngrep. Påsan og tante Pose vil ha avgift(er) og partiets flinke odelsjente vil hanke inn gebyrer fra verdiskapende bedrifter hun skal reise rundt og kontrollere. **Jeb Jensen**

Høner på hjul trenger ikke medisiner

«Medisiner skal være unntaket, ikke regelen! Man må være økonom for ikke å forstå det. **Øystein Solheim**

Friske: Frisk luft er bra for frittgående høner.

FOTO: KARI GÅSVATN

Sagt på Twitter

«Opplagt at Yngve Slyngstad bør være åpen om hvilke selskaper han selger oss ut av. Hvis han ikke snakker, må vi spekulere i lys av listene.

ANDERS BJARTNES @ABJARTNES

«Besøkte Meteorologisk institutt i går. Regjeringen har kuttet 45 millioner i bevilgningen til dette viktige instituttet. Merkelig.

SVEIN GULDAL @SVEINGULDAL

«2 av 3 gravejournalister tror at amerikanske myndigheter overvåker deres e-post, telefon mm iflg Pew-studie.

RAGNHILDO @RAGNHILDO

«Ser i #Finansavisen om megler som krever overtid for besøk på strippeklubb. Avkledd?

RUNEAAH @RUNEAAH